POLSK

JAK ZNALEŹĆ POCZUCIE **PRZYNALEŻNOŚCI** BEZ UTRATY SIEBIE?

O tożsamości dzieci wychowywanych
w środowisku wielokulturowym.

Voksne for Barn

O ORGANIZACJI VOKSNE FOR BARN

Dzieci w Norwegii potrzebują dorosłych. Voksne for Barn to organizacja członkowska non profit, która od ponad 60 lat prowadzi działania mające na celu dobre zdrowie psychiczne i bezpieczne warunki dorastania wszystkich dzieci. Widzimy dzieci, słuchamy ich i uczymy się od nich. Nie poddamy się, dopóki nie zaczną one być traktowane serio. W ten sposób wzmacniamy siłę i wytrzymałość dzieci.

Zostań członkiem Voksne for Barn i pomóż w realizacji naszych ważnych zadań.

Voksne for Barn prowadzi od wielu lat działania zapobiegające radykalizacji, między innymi w formie takich programów jak EXIT. Opracowaliśmy również quiz na ten temat przeznaczony dla rodziców. Więcej informacji o nas i o naszej pracy można uzyskać na vfb.no.

Treść poradnika bazuje na doświadczeniach nabytych podczas realizacji programu EXIT, kursu FLEXid i książce *Krysskulturelle barn og unge* (Wielokulturowe dzieci i młodzież). *Om tilhørighet, dilemmaer, anerkjennelse og ressurser* (O przynależności, dylematach, akceptacji i zasobach) wydanej przez Gyldendal Akademisk Forlag (Salole, 2013). Ilustracje wykonane przez Marie Laland Ekeli zaczerpnięto z książki Krysskulturelle barn og unge.

Voksne for Barn

Autorką niniejszego poradnika jest mgr Lill Salole, która opracowała go na potrzeby organizacji Voksne for Barn © 2017 (Dorośli dla dzieci).
Materiały poradnika finansowane są ze środków Departamentu ds. Policji.

Współpracownicy zewnętrzni:	Kjell Østby. Współtwórca FLEXid
	Nana Mensah. Koordynator SaLTo dla Oslo centrum, Sekcja środowiskowa
	Elisabeth Harnes. Doradca specjalny i terapeuta rodzinny, RVTS Vest
	Leoul Mekonen. Kierownik studiów RBUP Øst og Sør
Projekt i produkcja graficzna:	Grafisk Form as
Ilustracje:	Marie Laland Ekeli
Druk	Møklegaards Trykkeri AS

ISBN 978-82-92488-59-1 (druk)
ISBN 978-82-92488-60-7 (PDF)

O PORADNIKU

Niniejszy poradnik opowiada o tym, w jaki sposób doświadczają poczucia przynależności dzieci przeprowadzające się z kraju do kraju lub wychowujące się w środowisku wielokulturowym. Zawiera nieco informacji, które mogą być ważne dla Ciebie jako rodzica, aktualne tematy, które warto poruszać w rozmowach oraz sugestie, w jaki sposób Ty jako rodzic i dorosły możesz rozmawiać z dziećmi i nastolatkami o ich tożsamości.

Dorastanie w środowisku wielokulturowym i przynależność do kilku miejsc może rozwinąć wiele pożytecznych i ważnych kompetencji. Dobrze jest myśleć i uczyć się o nich oraz dbać o te dobre aspekty wychowania wielokulturowego. W ten sposób możesz ułatwić swojemu dziecku znalezienie poczucia przynależności do miejsca, gdzie mieszkacie, a jednocześnie pomóc mu uświadomić sobie, że jego pochodzenie jest również cenną wartością.

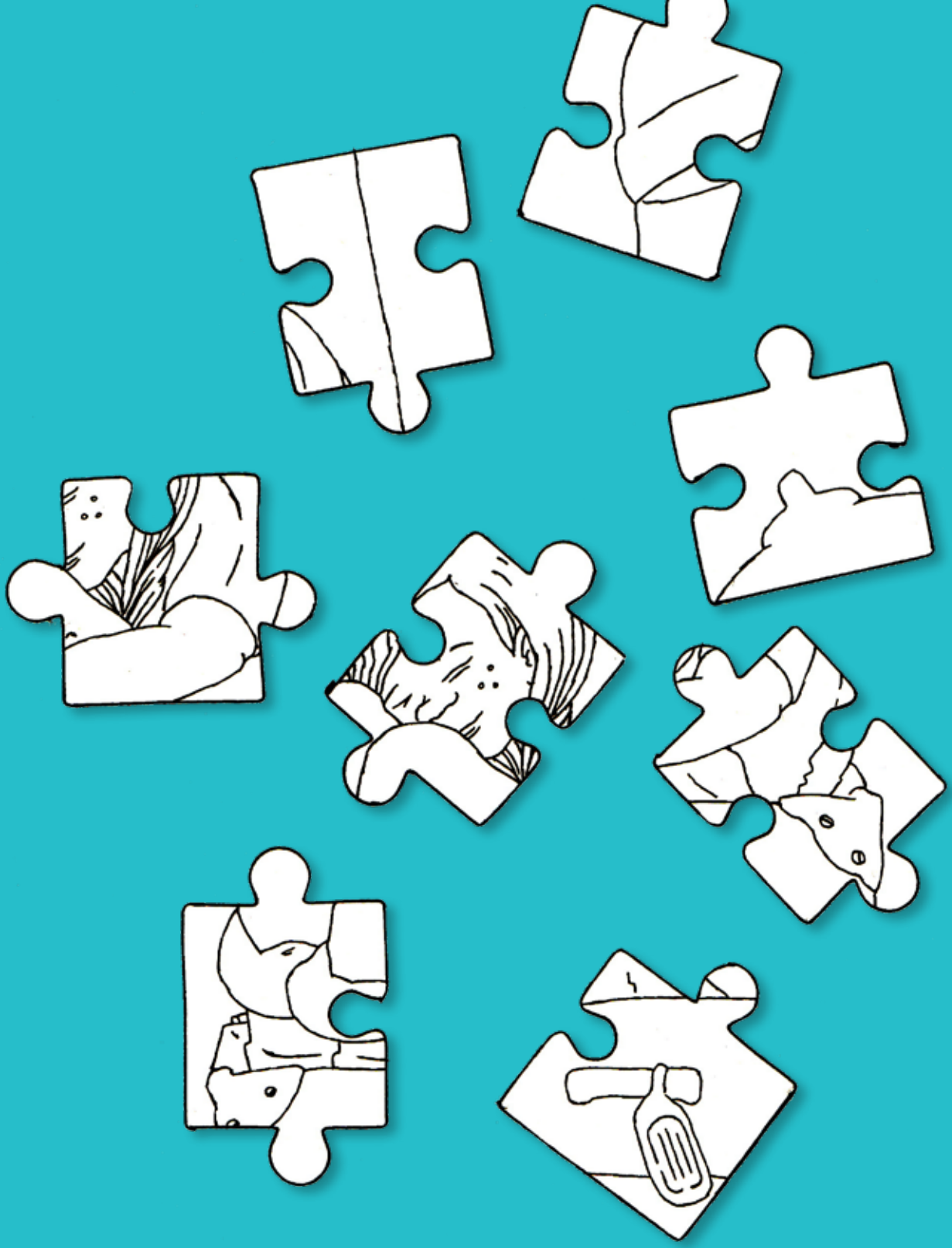

ZNACZENIE POCZUCIA PRZYNALEŻNOŚCI

Doświadczenie akceptacji i przynależności jest ważne dla wszystkich ludzi. Żeby móc czuć się dobrze, dzieci i nastolatki potrzebują czuć się częścią wspólnoty. Muszą wiedzieć, że przynależą do jednego lub paru miejsc.

Przynależność oznacza:

- posiadanie szacunku otoczenia za to, jakim się jest
- doświadczanie, że nasze słowa i czyny mają sens i wartość
- posiadanie w otoczeniu osoby, która troszczy się o nasze samopoczucie
- posiadanie w otoczeniu osoby, która potwierdza nasze doświadczenia, myśli i uczucia
- posiadanie w otoczeniu osoby, która nas rozumie

Silnie wykształcone poczucie przynależności jest ważne dla zdrowia i bezpieczeństwa dziecka. Dzieci i nastolatki doświadczające trudności z odnalezieniem swojej przynależności oraz znajdujące się poza nawiasem społeczności mogą mieć kłopoty. Są też wyjątkowo podatne na zranienie i destrukcyjny wpływ osób oraz grup żerujących na ich potrzebie przynależności.

WIELOKULTUROWE DZIECI I NASTOLATKI

Dzieci wychowywane w środowisku wielokulturowym możemy nazywać *dziećmi wielokulturowymi.* Mianem tym określamy dzieci znajdujące się pod nieustannym wpływem dwóch lub więcej kultur przez całe swoje życie lub część dzieciństwa i okresu dorastania.

Niektóre z kategorii dzieci wielokulturowych:

- dzieci imigrantów
- dzieci uchodźców
- dzieci w rodzinach, gdzie jedno z rodziców jest pochodzenia norweskiego, a drugie pochodzi z innego kraju
- dzieci adoptowane z innego kraju
- dzieci norweskich misjonarzy, dyplomatów, pracowników obrony i pomocy

Wielokulturowe dzieci i nastolatki mogą mieć wyjątkowo nasilone problemy z identyfikacją swojej przynależności.
Przeprowadzka w dzieciństwie sprawia, że dziecko musi zerwać swoje bezpieczne połączenia z miejscami oraz osobami. Zostaje poddane wpływom innych zwyczajów, zasad, idei i tego, co uważane jest za właściwy sposób zachowania się i życia. Odciska to na nich piętno i zmienia w pewnym sensie ich myśli i uczucia.

ROZMOWA Z DZIECKIEM I NASTOLATKIEM

Rola rodzica i opiekuna to wyzwanie. Zwłaszcza w nowym kraju. Chcemy dla naszych dzieci jak najlepiej i chcemy być najlepszymi rodzicami. Dzieci mogą mieć różne potrzeby i pragnienia. Rodzeństwo nie jest takie samo. Może być trudno stwierdzić, co uznać za słuszne z tego, co chcemy powiedzieć lub zrobić, aby udzielić dziecku pomocy i wsparcia we właściwy sposób.

Nie zawsze łatwo dostrzec czy z naszym dzieckiem wszystko w porządku, czy też nie, albo wyczuć, że coś jest nie tak, gdy dziecko się zmienia. Czasami dziecko na zewnątrz sprawia wrażenie zadowolonego, podczas gdy w środku jest smutne. Innym razem dziecko może wyglądać na złe, zmęczone lub nieszczęśliwe, a jednak czuje się dobrze.

Jeśli niepokoisz się o swoje dziecko, rozsądnie byłoby zaczekać z rozmową o Twoich zmartwieniach do momentu, gdy będziecie mieć chwilę spokoju i wystarczająco dużo czasu, lub do momentu, gdy zauważysz, że dziecko ma ochotę z Tobą porozmawiać. Dobrze jest rozpocząć taką rozmowę w chwili, gdy właśnie spędziliście razem miło czas lub robicie coś razem. W przypadku najmłodszych dzieci dobrym pomysłem na rozpoczęcie takiej rozmowy może być nawiązanie do rysunku lub książki.

Nie w każdej rodzinie uważa się za naturalne rozmawianie ze sobą i pytanie o różne sprawy. Nasze kultury uczą nas również odmiennego podejścia do rozmowy o bolesnych uczuciach i doświadczeniach. Miłość i troskę można okazywać na wiele sposobów.

Bardzo dobrym sposobem na nawiązanie dobrego kontaktu z dziećmi jest spędzanie z nimi czasu, okazywanie zainteresowania tym, co robią oraz ich

Sygnały, że dziecko lub nastolatek może przeżywać trudności:

Istnieje wiele różnych sposobów pozwalających dzieciom i nastolatkom na zasygnalizowanie, że mają problemy lub czują się wykluczone. Poniżej podajemy kilka przykładów zachowań wskazujących na to, że z Twoim dzieckiem dzieje się coś niedobrego:

- Jest często drażliwe i rozgniewane.
- Jest często smutne i przygnębione.
- Wygląda na zmęczone i pozbawione energii.
- Zmienia charakterystyczny dla siebie sposób zachowania, ubierania się lub mówienia.
- Staje się bardzo ciche i izoluje się.
- Przestaje jeść lub zaczyna jeść bardzo dużo.
- Występują trudności z wychodzeniem do szkoły lub zaczyna wagarować.
- Cały swój czas spędza poza domem, przed komputerem lub z telefonem.

«TO JAK PATRZEĆ NA SIEBIE W LUSTRZE I NIE ROZPOZNAWAĆ TEGO, CO TAM WIDZISZ.»

Chłopiec, lat 14

przeżyciami. Pokazujemy w ten sposób, że się o nie troszczymy i że traktujemy je poważnie. Poprzez okazywanie im uwagi dajemy im okazję do ubierania w słowa lub wyrażania swoich uczuć i myśli, jeśli tego pragną.

O WYJEŻDŻANIU I PRZYBYWANIU

Wiele różnych przyczyn powoduje, że ludzie opuszczają kraj ojczysty w celu rozpoczęcia nowego życia w innym kraju. Niektórzy przenoszą się z własnej woli, z powodu choćby możliwości na rynku pracy, studiów lub dlatego, że lubią podróżować. Inni muszą uciekać przed skutkami wojny, ubóstwa lub katastrof naturalnych.

Zarówno dzieci, jak i dorośli przeżywają «stres migracyjny». Trudno jest pożegnać się ze wszystkim, co znane i zacząć od nowa w innym miejscu. Wszystko tam różni się od tego, do czego jesteśmy przyzwyczajeni. Trzeba nauczyć się nowego języka, nowych zasad i zwyczajów, przyzwyczaić się do nowego jedzenia, nowego otoczenia i nowego klimatu. Ludzie w tym nowym kraju zachowują się i ubierają inaczej, niż my jesteśmy przyzwyczajeni. Zarówno dorośli, jak i dzieci mogą odczuwać w tym okresie wyjątkowe zmęczenie. Mogą również mieć częstsze niż zazwyczaj bóle głowy i brzucha. Przyzwyczajenie się do nowego kraju wymaga czasu. Normalne jest, że niektórzy członkowie rodziny radzą sobie z przeprowadzką gorzej niż inni.

Często dopada człowieka tęsknota za miejscem, które opuścił i ludźmi, którzy tam pozostali. Być może przed przeprowadzką lub w jej trakcie wydarzyło się coś złego. Wiele osób martwi się o rodzinę i przyjaciół albo też żyje wspomnieniami, co w efekcie utrudnia układanie dobrego życia w miejscu, do którego przybyli. Odczuwanie smutku jest procesem naturalnym. Wiele osób ma poczucie winy względem tych, którzy pozostali w poprzednim miejscu zamieszkania. Być może nie zdążyły się one odpowiednio pożegnać z ludźmi i miejscami. Często musiały także zostawić rzeczy, które wiele znaczą. Czasem dzieci odnoszą wrażenie, że ich stres nie jest traktowany poważnie. Niektóre nie rozumieją, co oznacza wyjazd tak daleko i na tak długi czas, być może na zawsze.

Bardzo wiele osób opuszczających swój kraj rodzinny nosi w sobie pragnienie możliwości powrotu tak szybko, jak tylko nadarzy się okazja. Dla niektórych ta tęsknota oznacza, że nigdy nie zapuszczą korzeni w Norwegii, bo w ich umysłach Norwegia zawsze będzie krajem tymczasowym. Wpływa to także na dzieci oraz ich przeżycia związane z życiem i zamieszkaniem w Norwegii.

«Moi rodzice co rok mówią, że wracamy latem za rok. Powtarzają tak już od 12 lat... Przez to, że tak mówią, ja nie robię nic, żeby znaleźć przyjaciół, albo zapisać się do klubu piłki nożnej czy robić coś innego, bo jeżeli wyjedziemy, to wtedy ból i smutek będą jeszcze większe... Ale teraz myślę, że oni już nie wyjadą ...»

Nawet jeśli dziecko nie przeprowadzało się z rodzicami, może współodczuwać tęsknotę i zmartwienie dorosłych. Ci, którzy przybyli z terenów ogarniętych wojną, gdzie wciąż jest niebezpiecznie, żyją w «dwóch rzeczywistościach» poprzez telewizję i media społeczne. Wpływa to na atmosferę w rodzinie.

Niektóre dzieci mogą myśleć, że dorośli poświęcają zbyt dużą uwagę temu, co dzieje się w starym kraju, u mieszkających tam przyjaciół i członków rodziny. Inne mogą uważać, że rodzice są zbyt zajęci celami praktycznymi i procesem osiedlania się w Norwegii. Dzieci mogą potrzebować więcej pocieszania, pomocy i wsparcia w ich nowym codziennym życiu w Norwegii.

Oto kilka rad dla rodzin, które się przeprowadziły:

1. Utrzymuj Wasze dawne życie «żywe» dla swoich dzieci. Nie zapominaj o Waszym pochodzeniu ani o Waszej drugiej ojczyźnie. Pomóż dzieciom nabywać i doskonalić umiejętność posługiwania się mową ojczystą. Dziel się historiami, mową i wspomnieniami. Pokazuj obrazki lub opisuj miejsca i ludzi. Jeśli to możliwe, utrzymuj kontakt z rodziną i przyjaciółmi.

2. Pomóż dzieciom «zapuszczać korzenie» w Norwegii. Spraw, żeby stała się ona także ich krajem ojczystym, a nie tylko krajem tymczasowego pobytu. Może wybierzecie się razem na wycieczkę, podczas której będziecie odkrywać i poznawać norweską kulturę.

3. Wspieraj dzieci, gdy smucą się z powodu wyjazdu i utraty tego, co znają. Pomagaj zrozumieć nową kulturę. Dobrze jest, gdy dzieci usłyszą od Ciebie, że czasami bywa trochę trudno, ale w końcu wszystko będzie dobrze. Wykorzystuj poczucie humoru! Opowiadaj wesołe historyjki o Twoich przeżyciach i nieporozumieniach związanych z nowym językiem i kulturą. Twoje dzieci dowiedzą się wtedy, że nie tylko one mają z tym problem.

4. Okazuj cierpliwość, mimo iż czasem bywa lepiej, a czasem gorzej. Przyzwyczajenie się do nowego kraju wymaga często wiele czasu, dla niektórych wielu lat.

«GDY JESTEM W OJCZYŹNIE, NAZYWAJĄ MNIE NORWEŻKĄ ALBO CUDZOZIEMKĄ, BO JESTEM INNA. GDY JESTEM W NORWEGII, TEŻ NAZYWAJĄ MNIE OBCĄ. KIM WIĘC JESTEM I GDZIE JEST MÓJ DOM?»

Dziewczynka, lat 10

Kilka pomysłów na rozmowy:

- Jak, Twoim zdaniem, historia Waszego wyjazdu wpływa na Wasze życie i codzienność w Norwegii?
- Jak, Twoim zdaniem, przeprowadzka wpływa na Twoje dziecko?
- Dowiedz się od swojego dziecka, za jakimi aspektami kraju rodzinnego tęskni.
- Porozmawiaj ze swoim dzieckiem o tym, jak widzi ono pozytywne aspekty życia w Norwegii i co tu jest odmiennego? Może wymienicie się kilkoma spostrzeżeniami i doświadczeniami?
- Rozmawiaj z dzieckiem o tym, czym była dla Was przeprowadzka do Norwegii. Powiedz mu więcej o niektórych Twoich/Waszych odczuciach i przeżyciach.
- Jak lepiej rozumieć i wspierać dzieci? Być może dzieci będą miały swoje własne propozycje i życzenia.

PRZYNALEŻEĆ DO WIELU MIEJSC I DO ŻADNEGO

Przeprowadzka do Norwegii lub dorastanie tu z rodzicami pochodzącymi z innego kraju sprawia, że dziecko czuje się związane z wieloma miejscami. Choć czasami nigdy nie odwiedziło kraju rodziców, często odczuwa pewną łączność.

W domu dziecko wychowywane jest poprzez mowę, wartości i tradycje miejsca, z którego pochodzą rodzice. W szkole poznaje zwroty, normy i zwyczaje norweskie. To, co uprzejme i właściwe w Norwegii może na przykład być nieuprzejme i nie na miejscu w kulturze matki i ojca.

Dzieci i młodzież mogą czuć się «u siebie» zarówno w Norwegii, jak i w rodzimej kulturze swoich rodziców albo w innych miejscach, w których mieszkają i mają rodzinę. Równocześnie mogą czuć się wyobcowane we wszystkich tych miejscach.

«PARENTS ADAPT, CHILDREN ABSORB»

Mathew Neigh

RÓŻNE OCZEKIWANIA ZE STRONY OSÓB I ŚRODOWISK

W domu dzieci mogą wyczuwać oczekiwanie, że nie powinny być «zbyt norweskie». Jednocześnie od przyjaciół i w szkole mogą słyszeć, że nie są «wystarczająco norweskie». Mogą wtedy odczuwać «presję oczekiwań» albo «presję krzyżową».

Dla rodziców wyzwaniem mogą być systemy obowiązujące w norweskim społeczeństwie. Wymagania związane z pracą w szkole, odwiedzinami przyjaciół i różnymi aktywnościami także mogą zdawać się obce i może być trudno się w tym wszystkim odnaleźć. Posiada się bowiem odmienne przyzwyczajenia i rutyny z poprzednich miejsc zamieszkania.

«TO JEST TAKIE UCZUCIE, JAKBY CZŁOWIEK BYŁ CIĄGNIĘTY W RÓŻNE STRONY W TEJ SAMEJ CHWILI. PRZYZWYCZAIŁEM SIĘ DO BYCIA SOMALIJCZYKIEM W DOMU I NORWEGIEM POZA DOMEM. ALE W DOMU CHCĄ, ŻEBYM BYŁ TEŻ SOMALIJCZYKIEM POZA DOMEM, A LUDZIE POZA DOMEM, ŻEBYM BYŁ NORWEGIEM W DOMU, COŚ W TYM STYLU.»

Chłopiec, 15 lat

Dla dzieci dorastających w środowisku wielokulturowym często naturalne jest poczucie przynależności do obu kultur, a nie tylko jednej albo drugiej. Dlatego też może je dezorientować i męczyć stawiane im żądanie, aby okazały lojalność i opowiedziały się po jednej ze stron.

Może też drażnić je, gdy inni określają je mianem obcokrajowców albo Norwegów, bez uwzględniania ich własnego spojrzenia na tę sprawę. Jeśli ich odpowiedź na pytanie skąd pochodzą lub gdzie czują się bardziej u siebie, nie jest akceptowana, zwiększa to tylko ich poczucie niedostosowania.

Przeprowadzenie skutecznej rozmowy w rodzinie nie zawsze jest łatwe. Młodzi używają często swego własnego «języka» i mogą odbierać otoczenie w nieco inny sposób niż ich rodzice. Szczególnie trudnym wyzwaniem może być sytuacja, gdy dzieci znają język norweski lepiej od rodziców. Rodzicom może być trudno zrozumieć, co oznacza bycie dzieckiem i nastolatkiem w Norwegii, natomiast młodzi nie rozumieją, jak wyczerpująca może być rola rodzica w innym kraju, niż kraj pochodzenia.

««TO SKĄD TY W KOŃCU JESTEŚ?» TO NAJDURNIEJSZE PYTANIE, JAKIE MI ZADAJĄ.»

Chłopiec, lat 15

Niektórzy rodzice mają bardzo zdecydowane poglądy na to, czym młody człowiek powinien się zajmować i jak spożytkować swój czas. Chcą zapewnić dziecku jak najlepszą przyszłość. Wtedy jednak dzieci mogą sądzić, że ich rodzice są bardzo surowi. Czasami nieporozumienia powstają, gdy dzieci myślą, że rodzice robią dla nich konkretne plany, choć wcale tak nie jest. Zarówno rodzice, jak i dzieci mogą odczuwać, że nie są wystarczająco dobrzy, albo że nie są w stanie sprostać wzajemnym oczekiwaniom.

Oto kilka rad dotyczących dzieci dorastających w środowisku wielokulturowym:

1. Gdy dzieci mieszkają w Norwegii, stają się również Norwegami. Pozwól im być częścią społeczeństwa, posiadać przyjaciół i uczestniczyć w różnych aktywnościach towarzyskich tu, gdzie mieszkacie, równolegle z uczestniczeniem w kulturze kraju ojczystego w rodzinie.

2. Pozwól młodym posiadać własną tożsamość. Spróbuj zaakceptować fakt, że będzie ona inna niż Twoja. Naturalne jest, że dziecko dorastające w mieszance kilku kultur ojczystych ma inne poczucie przynależności niż jego rodzice.

3. Interesuj się codziennością dziecka. Może spróbujesz znaleźć podobieństwa i różnice pomiędzy dzieciństwem dziecka i Twoim własnym? W ten sposób możecie uczyć się od siebie nawzajem nowych i ważnych rzeczy.

Kilka pomysłów na rozmowy:

- Jakie są pozytywne strony utrzymywania kontaktu z krajem ojczystym? Czy duże zainteresowanie wydarzeniami w tamtym kraju może być postrzegane jako problem?
- Czy ważne jest dla Ciebie zachowanie przez dziecko Twojej kultury?
- Jakie masz odczucia związane z faktem, że dziecko robi się «norweskie»? Co według Ciebie myślą rodzice twierdzący, że dziecko «zrobiło się norweskie»?
- Jak możesz pomóc dziecku być równocześnie obywatelem Norwegii i osobą religijną?
- Czu uważasz, że bycie Norwegiem i bycie osobą wierzącą stoi w sprzeczności?
- Czy Twoje oczekiwania względem dzieci mogą zostać zrozumiane jako próba nacisku? (Czy wydaje się ono być sfrustrowane faktem, że w domu obowiązują inne reguły niż w szkole i w środowisku rówieśników?)
- Jak okazujesz zainteresowanie myślami, uczuciami i hobby dziecka?
- Jak możesz pomóc dziecku zbudować mocne poczucie przynależności do Norwegii?

O TYM, JAK TO JEST CZUĆ SIĘ INNYM

Wielokulturowe dzieci mogą czuć się inne. Przyczyną mogą być ich doświadczenia z drugiego kraju. Kolejnym powodem może być ich wygląd albo sposób mówienia lub zachowanie. Dzieci imigrantów posiadające nordycki typ urody albo dzieci emigrantów rdzennie norweskich nie wyróżniają się tak bardzo z powodu wyglądu. Mimo to mogą czuć się obco ze swoim sposobem myślenia i zachowaniem.

Czasami może wyróżniać dzieci fakt, że zainteresowane są innymi sprawami niż dzieci w otoczeniu. Oglądają często inne programy w telewizji, słuchają innej muzyki i mają odmienny styl ubierania się. Niektóre muszą wysłuchiwać przykrych komentarzy o zasadach, jakimi kierują się ich rodzice, o sposobie urządzenia rodzinnego domu, o tym, co jedzą albo o tym, że modlą się w szkole.

Jeżeli dzieci same siebie identyfikują z Norwegią, wtedy upokarzające może być, gdy nazywane są «obcokrajowcami» i «imigrantami» (wiele nazywanych tak dzieci urodziło się w Norwegii albo mieszka w Norwegii przez większą część swojego życia). Uczucie to narasta, gdy znajdą się w kraju swoich rodziców, gdzie również postrzegane są jako obce.

Na dodatek, niektóre dzieci mogą mieć częściową wiedzę o kulturach wielu krajów, a jednocześnie żadnej kultury nie znać w pełni. Dzieje się tak, ponieważ opuściły dane miejsce, albo też nigdy tam nie mieszkały.

Niektóre czują się «głupie», bo nie mają takich samych umiejętności, jak dzieci, które od zawsze mieszkają w obecnym kraju, albo jak dzieci, które mają rodziców z tej samej kultury. Nabyły różne

«PYTAJĄ, SKĄD JESTEM. TAK NAPRAWDĘ PYTAJĄ MNIE, DLACZEGO MAM INNY OD NICH KOLOR SKÓRY. TAK NAPRAWDĘ MÓWIĄ, ŻE Z MOIM WYGLĄDEM NIE POWINNAM BYĆ TU, ALE GDZIE INDZIEJ.»

Dziewczynka, lat 12

umiejętności, jednak nie za bardzo mają okazję pokazać, co umieją, bo nikt nie wydaje się być tym zainteresowany. «Nie pasują» tu.

Dzieci dobrze sobie radzą z dostosowywaniem się do różnych sytuacji, ale niemożność zaprezentowania pełnego spektrum swojej osobowości może sprawiać im ból.

Pewna grupa dzieci wkłada wiele wysiłku w obronę siebie i tego, co w ich zachowaniu jest odmienne. Niektóre słyszą, jak ludzie źle mówią o ich rodzicach i ich obrażają. Zdarzać się też może, że dzieci muszą wyjaśniać styl ubierania się ich rodziców, ich sposób mówienia, styl życia albo dokonywane wybory. Niektóre muszą oprócz tego tłumaczyć się przed swoimi rodzicami, którzy zarzucają im, że stały się „zbyt norweskie".

O TYM, JAK TO JEST BYĆ «NAMI», A JEDNOCZEŚNIE «TYMI INNYMI»

Media posiadają władzę i wywierają ogromny wpływ. Osoby o wielokulturowym pochodzeniu nie są tak widoczne w prasie. Gdy już pojawiają się w mediach, to aby udzielić komentarza na tematy takie jak emigracja, integracja, hidżab albo przemoc. Muzułmanie muszą stale odcinać się od akcji terrorystycznych (mimo iż tego samego nie wymaga się od osób innych wyznań). Internet pełen jest negatywnych komentarzy i ataków na osoby pochodzące ze środowisk imigranckich.

W ten sposób narastają uprzedzenia, rośnie niewiedza i strach. Z tych powodów młodzież może czuć się niechciana w społeczeństwie albo nierozumiana przez nie.

Jeśli wielokulturowe dzieci radzą sobie dobrze, określane są mianem Norwegów. Wtedy są częścią norweskich «nas». «Norweg Tarik strzelił gola», «Norweżka Stella w hollywoodzkim filmie», żeby

wymienić tylko kilka przykładów pojawiających się wtedy nagłówków. Jeśli natomiast coś im nie wyjdzie, wtedy mówi się o nich jako o «tych innych». Wtedy są już «młodzieżą cudzoziemskiego pochodzenia».

Nadal brakuje wystarczającej i zauważalnej reprezentacji mniejszości w życiu kulturalnym i pełniącej kluczowe role społeczne. Program nauczania w zakresie wiedzy o społeczeństwie i historii zdominowany jest przez perspektywę krajów zachodnich, takich jak Norwegia i kraje Europy Północnej. Młodzi mogą odnosić wrażenie, że sprowadza się ich do roli niewidzialnej i nic nieznaczącej części społeczeństwa.

Posiadanie pozytywnych wzorców do naśladowania ważne jest w rozwoju wszystkich dzieci. Również dla tych pochodzenia wielokulturowego. Potrzebują one widzieć i uczyć się, że ludziom, z którymi mogą się identyfikować, powiodło się w życiu i udało im się osiągnąć wytyczone cele. W ten sposób otrzymują potwierdzenie, że dorastanie w środowisku wielokulturowym jest zjawiskiem częstszym, niż sądzą, i że historia świata może być objaśniana i przekazywana na różne sposoby. Mogą również przekonać się, że posiadanie wielokulturowego pochodzenia świetnie idzie w parze z byciem znanym Norwegiem. Może wtedy zaczną być bardziej dumne z własnej historii, zamiast kojarzyć ją wyłącznie z czymś przysparzającym problemów i trudnym.

Oto kilka rad dla Ciebie, jeśli Twoje dzieci czują się inne:

1. Pomóż dziecku odczuwać dumę ze swojego dziedzictwa kulturowego. Szukaj faktów z historii rodziny, kraju, społeczeństwa, które dziecko może w jakiś sposób odnieść do siebie (historia, filozofia, sztuka, literatura, architektura).

2. Pomyśl, co możesz zrobić, aby dziecko dostrzegło siłę w przynależności zarówno do Norwegii, jak i innych miejsc.

3. Poproś przedszkole i szkołę o zwrócenie szczególnej uwagi na ten problem, tak aby nauczyciele wykorzystali czas na skuteczniejsze włączanie języka, myśli i doświadczeń dziecka w codzienność szkolną albo pracę domową.

Kilka pomysłów na rozmowy:

- Czy i Ty kiedykolwiek czułeś/czułaś się inny/inna? W jakim sensie?
- Porozmawiaj z dzieckiem o tym, jak odczuwa ono swoją odmienność. Czy macie podobne doświadczenia?
- Czy Twoje dziecko identyfikuje się z wydarzeniami omawianymi przez media albo z tym, czego uczy się w szkole?
- Czy można znaleźć jakieś pozytywne strony odczuwania swojej odmienności?
- Opowiadaj dziecku o ludziach z kręgu przyjaciół lub społeczeństwa, którzy wykorzystują swoje wielokulturowe doświadczenia jako swoje bogactwo.

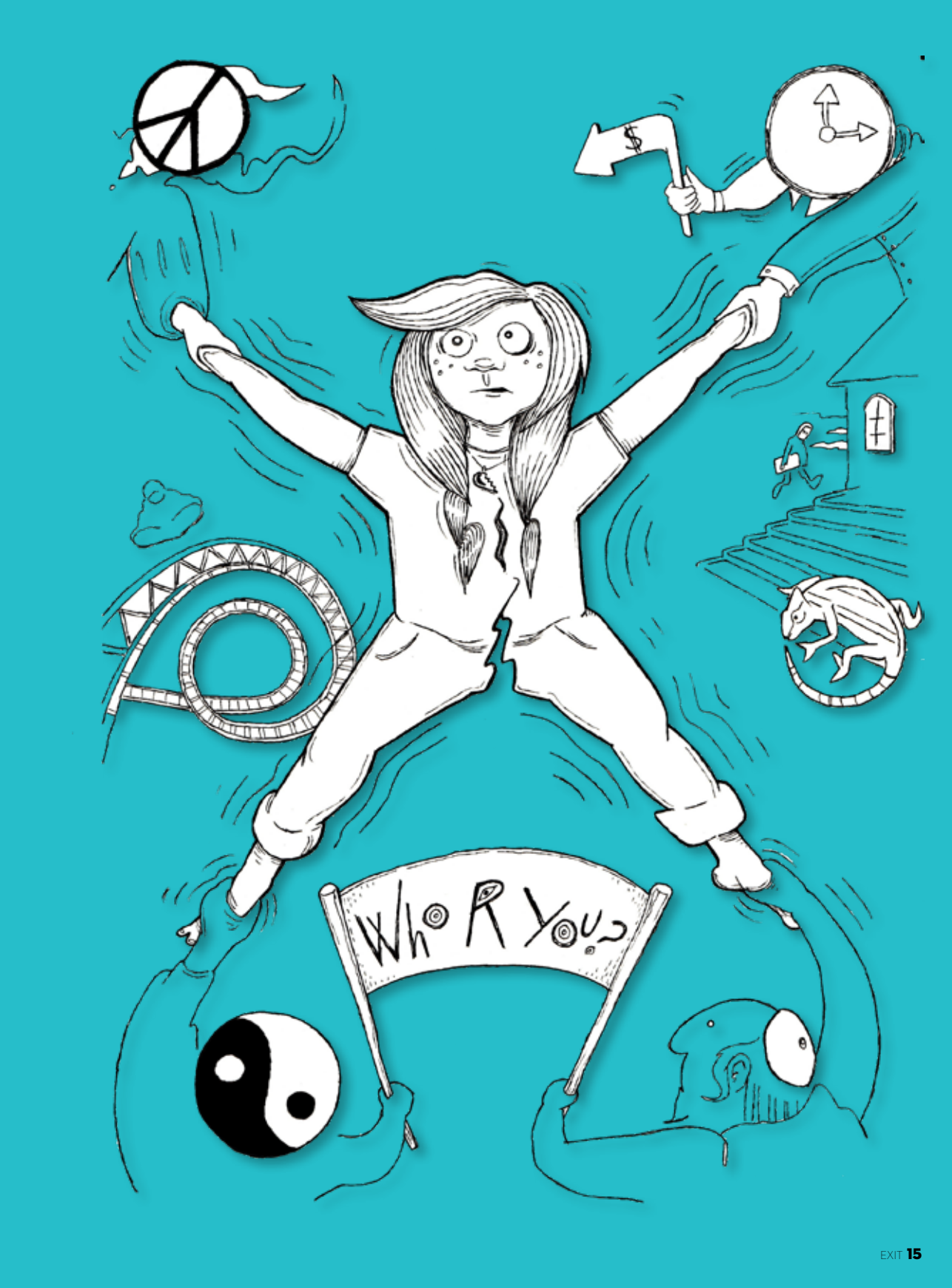
Who R You?

«PRZEŚLADUJĄ MNIE, NAZYWAJĄ MUZUŁMANINEM. PRZEZYWAJĄ MNIE, MÓWIĄ, ŻE JESTEM TERRORYSTĄ I ŻE ZMUSZAM DZIEWCZYNKI DO CHODZENIA W CHUŚCIE. NIE JESTEM MUZUŁMANINEM, JESTEM HINDUSEM. ZRESZTĄ I TAK UWAŻAM, ŻE ŹLE JEST OSĄDZAĆ LUDZI ZE WZGLĘDU NA ICH POCHODZENIE ALBO RELIGIĘ, CZY POCHODZENIE ETNICZNE.»

Chłopiec, lat 13

RASIZM I DYSKRYMINACJA

Pewna część wielokulturowych dzieci niestety doświadcza rasizmu i dyskryminacji. Dyskryminacja to odmienne traktowanie z powodu pochodzenia etnicznego, religii lub płci.
Rasizm to poważna forma mobbingu. Mobbing może mieć przyczyny tak różne, jak imię czy nazwisko, język, styl ubierania się, kolor skóry, religia czy pochodzenie etniczne. Może występować zarówno w relacjach między większością a mniejszością, a także pomiędzy różnymi grupami mniejszościowymi.

Rasizm objawia się w formie komentarzy pełnych nienawiści i pogardy, zachowań przemocowych oraz gróźb w sieci. Niektórzy regularnie doświadczają rasizmu w formie wykluczenia. Przykładami może być niemożność przebywania w przestrzeni publicznej lub brak zaproszenia na rozmowy kwalifikacyjne. Wiele osób doświadcza również zachowań rasistowskich i dyskryminujących skierowanych przeciwko ich rodzicom.

Narażenie na tego typu mobbing i niesprawiedliwe traktowanie jest bardzo upokarzające. Szkodliwe jest również doświadczanie rasizmu przez dłuższy okres. Prowadzi do niskiej samooceny, poczucia osamotnienia, smutku, lęku i gniewu.

Oto kilka rad dla Ciebie, jeśli Twoje dzieci doświadczają rasizmu i dyskryminacji:

1. Monitoruj zachowanie dziecka i jego zmiany, rozmawiaj z dzieckiem o tym, co widzisz.

2. Monitoruj używanie telefonu komórkowego i komputera. Interesuj się treścią wiadomości, czatów i udostępnianych zdjęć. Respektuj też prawo dziecka do prywatności.

3. Zwróć uwagę, czy dziecko lub nastolatek ma przyjaciół, czy jest zapraszane na urodziny lub inne imprezy towarzyskie. Poznaj osoby, z którymi dziecko spędza czas i dowiedz się, jak zwracają się one do siebie nawzajem i co mówią o sobie nawzajem.

4. Poproś przedszkole i szkołę o zajęcie się przypadkami mobbingu i rasizmu. Zaproponuj regularne omawianie tego tematu na spotkaniach rodzicielskich grupy przedszkolnej/szkolnej dziecka (na końcu tego poradnika zamieszczono listę propozycji przydatnych stron internetowych, gdzie można uzyskać poradę).

5. Pocieszaj dzieci i słuchaj, gdy chcą Ci coś powiedzieć. Zapewnij je, że wszystko z nimi w porządku. Wyjaśnij, w jaki sposób strach, złe doświadczenia i niewiedza może powodować, że ludzie zachowują się wrogo w stosunku do innych i źle o nich mówią. Powiadamiaj

przedszkole i szkołę. Szukaj też pomocy w innych miejscach (patrz koniec tego poradnika i lista propozycji miejsc, gdzie można uzyskać pomoc).

Kilka pomysłów na rozmowy:

- Regularnie rozmawiaj ze swoim dzieckiem o mobbingu, rasizmie i dyskryminacji.
- Jak możesz pomóc dziecku wyrazić swoje myśli i uczucia?
- Czy masz osobiste doświadczenia z atakami rasistowskimi? Czy pamiętasz swoje uczucia i reakcje związane z tym wydarzeniem?
- Czy możesz podzielić się swoimi myślami i dobrymi sposobami reagowania i odpowiadania w sytuacji, gdy dziecko jest prześladowane?
- Jak możesz uzyskać pomoc, by powstrzymać takie zachowania?
- Co możesz zrobić, żeby dziecko nie myślało źle o sobie i nie odczuwało negatywnych emocji związanych ze sobą samym?

PATRZEĆ NA ŚWIAT Z WIELU STRON

«TO, CO SIĘ DZIEJE W MOJEJ DRUGIEJ OJCZYŹNIE, JEST MI RÓWNIE BLISKIE JAK TO, CO SIĘ DZIEJE W NORWEGII. CZASAMI NAWET OBCHODZI MNIE TO BARDZIEJ.»

Dziewczynka, lat 16

Dzieci dorastające w środowisku wielokulturowym poznają różne sposoby objaśniania i rozumienia świata wokół nich. Nauczyły się, że rzeczy mogą być wykonywane w różny sposób w różnych miejscach, a styl życia typowy dla Norwegii nie jest jedynym sposobem na życie. Mają dużą wiedzę o polityce, historii, geografii i społeczeństwach w innych krajach.

Często młodzież ta jest bardzo zaangażowana i idealistyczna. Interesuje ich, jak czują się inni. Chętnie pomagają i chcieliby sprawić, aby świat był lepszym i bezpieczniejszym miejscem dla tych, których kochają i z którymi czują się związani. Najlepiej na terenie, gdzie identyfikują się z mieszkańcami na poziomie emocji, kultury i religii. Wielu odczuwa to jako swój naturalny obowiązek wynikający z wielokulturowego wychowania.

Wielokulturowe dzieci i nastolatki mają zazwyczaj dostęp do wielu źródeł informacji, wielu argumentów i wielu historii różniących się od norweskich. Część z nich na własnym ciele odczuła, co znaczą represje, wojna i bieda. To, co się dzieje w innych miejscach na świecie, odbierają osobiście.

Młodzież z wielokulturowym doświadczeniem może przeżyć wstrząs i odczuwać ból związany z trudnymi wydarzeniami w krajach, które zna i kocha. Może silnie reagować na przypadki udzielania pomocy oraz polityki zagranicznej

prowadzonej przez Norwegię i inne kraje, jeśli oceni, że ludność i krewni w innych miejscach świata nie otrzymują wystarczającej ochrony.

Frustrujące jest też dla tej młodzieży, jeśli w ich opinii media nie informują wystarczająco o aktualnych wydarzeniach w drugiej ojczyźnie, albo są jednostronne.

INTERNET JAKO PRZYJACIEL I WRÓG

Internet może być dobrym przyjacielem. Umożliwia podtrzymanie kontaktu z rodziną i przyjaciółmi w innych częściach świata. Sieć ułatwia także młodzieży wzmocnienie drugiej strony swojej tożsamości i zwiększenie wiedzy o drugiej ojczyźnie poprzez wyszukiwanie informacji.

Niestety, internet naraża też dzieci i młodzież na treści propagandowe, teorie konspiracyjne i brutalne obrazy. Wtedy osoby, które z reguły miały otwartą i akceptującą orientację światopoglądową, mogą zmienić ją na «węższą» i mniej tolerancyjną. Mogą łatwo ulec wpływowi ludzi wykorzystujących ich zaangażowanie i potrzebę przynależności. Szczególnym przypadkiem jest sytuacja, gdy młodzież utożsamia się z owymi osobami jako tymi, którzy są nierozumiani, dyskryminowani i źle traktowani przez społeczeństwo oraz rodziców.

Oto kilka rad na temat postrzegania świata przez dzieci:

1. Okazuj zainteresowanie przyjaciółmi dziecka i osobami, z którymi ono się spotyka w czasie wolnym. Miej świadomość i okazuj zaciekawienie tym, co dziecko ogląda i z kim komunikuje się za pomocą komputera i telefonu.

2. Często pytaj o jego przeżycia, myśli i rozumienie tego, co jest prawdą i tego, co się dzieje na świecie. Słuchaj, co dziecko ma do powiedzenia. Stawiaj pytania otwarte (na przykład «Co

«WEDŁUG MNIE MAM COŚ W RODZAJU NIEWIDZIALNEJ SUPER MOCY – ZNAM KILKA JĘZYKÓW, ZNAM KILKA KULTUR, JESTEM PRZYZWYCZAJONA DO PRZEBYWANIA Z LUDŹMI Z RÓŻNYCH ŚRODOWISK I DO RÓŻNYCH POMYSŁÓW, JESTEM DOBRA W DOPASOWYWANIU SIĘ I OPIEKOWANIU SIĘ INNYMI, KTÓRZY SĄ NOWI.»

Dziewczynka, lat 14

myślisz o ...»). Dostarczaj chętnie innych faktów i argumentów, które stanowią przeciwwagę dla ich sądów, lub które pozwolą im spojrzeć na sprawę z innej strony.

3. Czy dziecko sprawia wrażenie gniewnego lub izolującego się? Bądź szczególnie uważny, gdy zaczyna opisywać inne osoby i grupy jako złe i mniej wartościowe, nadmiernie zajmować się niektórymi sprawami lub procedurami, albo zachowywać się inaczej niż wcześniej.

Kilka pomysłów na rozmowy:

- Jak uważasz, w jaki sposób można w pozytywny sposób wykorzystać swoje zaangażowanie?
- Niektóre dzieci odcinają się od części swojej tożsamości, kultury norweskiej lub kultury rodziców. Co według Ciebie może być przyczyną?
- Co Twoje dzieci sądzą na temat relacjonowania rzeczywistości przez zachodnie media, na temat działań wojennych, strategii ONZ oraz działań pomocowych? Co, ich zdaniem, należałoby zrobić inaczej?
- Co możesz zrobić, aby Twoje dziecko czuło, że wnosi swój wkład, że to ma sens i że liczysz się z jego zdaniem?

MOCNE STRONY I UMIEJĘTNOŚCI

W procesie dorastania w środowisku wielokulturowym kształtuje się wiele ważnych zasobów osobowych. Takich cech potrzeba w norweskim społeczeństwie. Kompetencje te są również potrzebne, by stawiać czoło wyzwaniom, jakie napotykamy na całym świecie. Na rynku pracy i w ogłoszeniach o pracy poszukiwane są cechy takie jak «umiejętność dostosowania się», «elastyczność» i «orientacja na rozwiązanie problemu».

Wielokulturowe dzieci posiadają między innymi umiejętności z zakresu języka i kultury. Radzą sobie z różnymi ludźmi, oczekiwaniami i relacjami. Często są doskonałymi obserwatorami. Mogą być świetne w tłumaczeniu znaczenia słów. Są przyzwyczajone do radzenia sobie ze sprzecznościami.

Często same nie są świadome, że posiadają tak wiele cennych i ważnych zalet. Należy im to uświadamiać w procesie wychowania. Muszą mieć okazję «ćwiczyć» te kompetencje tak, jak ćwiczy się mięśnie, tak samo, jak ćwiczy się jazdę na rowerze i grę na instrumencie. Muszą słyszeć, że ich wkład jest równie wartościowy jak wkład osób, które wychowały się w środowisku monokulturowym. Jest to ważne zadanie dla nas, jako rodziców, a także dla innych dorosłych mających styczność z dzieckiem.

Niektóre przykłady międzykulturowych umiejętności i kompetencji:

- znajomość języków obcych
- doświadczenie na polu różnic międzykulturowych
- wiedza o różnicach w komunikacji
- łatwość dostosowania się
- odporność na sprzeczności
- łatwość nawiązywania kontaktów
- widzi rozwiązania i rozwiązuje konflikty
- dobry obserwator
- spojrzenie na problem z wielu stron
- zrozumienie, że inny człowiek ma inną perspektywę
- międzynarodowe kontakty

Oto kilka rad w celu podkreślenia znaczenia mocnych stron i umiejętności.

1. Spraw, aby naturalną sytuacją dla dziecka było ujawnianie i dzielenie się tym, co dla niego jest trudne, a także tym, co jest dobre w dorastaniu w środowisku wielokulturowym.

2. Pomagaj dzieciom „przekuć" napotykane wyzwania w mocne strony. Być może nigdy nie pomyślały, że ich doświadczenie z pozycji nowego ucznia w szkole i konieczność uczenia się w inny sposób może stanowić cenną pomoc dla kogoś będącego w takiej samej sytuacji. Ich doświadczenie może być przydatne w momencie, gdy będą rozpoczynały życie zawodowe lub nową fazę życia. Możliwie, że nie rozumieją, dlaczego znajomość kilku języków obcych lub znajomość pewnego słownictwa z zakresu innego języka może być zaletą.

3. Włącz szkołę i przedszkole w działania wzmacniające te umiejętności dziecka w jego codziennych aktywnościach. Może będzie mogło opowiedzieć coś lub opisać, na przykład opisać różne obyczaje, tradycje, przygody, typy pogody lub potrawy.

Kilka pomysłów na rozmowy:

- Jak uważasz, czego pozytywnego nauczyła Cię przeprowadzka i poznanie innych kultur?
- W jaki sposób możesz pomóc dziecku dostrzec, że coś trudnego może równocześnie być czymś pozytywnym?
- Jakie widzisz zasoby w swoim dziecku?
- W jaki sposób możesz pomóc Twojemu dziecku rozwijać jego mocne strony?

«WIELOKULTUROWE DZIECI I NASTOLATKI ZNAJĄ WSZYSTKIE WŁAŚCIWE ODPOWIEDZI, ALE NIKT NIE STAWIA IM WŁAŚCIWYCH PYTAŃ.»

David C. Pollock

PONIŻEJ ZNAJDUJE SIĘ LISTA MIEJSC, W KTÓRYCH **MOŻESZ UZYSKAĆ POMOC I PORADĘ!**

Telefon alarmowy dla dzieci, młodzieży i rodziców:
116 111. Dzieci i młodzież w trudnej sytuacji mogą dzwonić na numer alarmowy. Dorośli lub przyjaciele, którzy martwią się o dziecko, mogą również się skontaktować.

Kierownik oddziału przedszkola lub nauczyciel kontaktowy w szkole:
Z przedszkolem lub szkołą można kontaktować się w przypadku, gdy istnieje potrzeba omówienia spraw związanych z dzieckiem lub współpracy dotyczącej problemów poruszanych w tym poradniku.

Urząd ds. Ochrony Dzieci:
pomaga i udziela wsparcia dzieciom, młodzieży i rodzinom w przypadkach trudnej sytuacji rodzinnej. Informacje znajdują na stronie internetowej gminy.

Poradnia rodzinna:
Oferuje usługi terapeutyczne i konsultacje dla wszystkich, którzy doświadczają trudności, przeżywają konflikty lub kryzysy w rodzinie. Poradnia przyjmuje osoby indywidualne, pary i rodziny. Informacja na bufdir.no.

Pielęgniarka:
w placówkach służby zdrowia dla niemowląt i małych dzieci, a także dla młodzieży. Współpracują one również ze szkołami i mogą pomóc Tobie oraz dziecku w sprawach związanych ze zdrowiem. Patrz strona internetowa gminy.

Doradcy ds. mniejszości narodowych:
znajdują się w niektórych szkołach średnich. Mają kompetencje w zakresie komunikacji międzykulturowej i spraw mniejszości narodowych. Sprawdź w swojej szkole.

Poradnia psychologiczno-pedagogiczna:
Instytucja doradcza dla dzieci i młodzieży ze szczególnymi potrzebami lub problemami rozwojowymi. Patrz udir.no.

Policja:
W sytuacjach nagłych dzwoń pod 112

Doradca:
Pedagog specjalny pracuje w szkole. Jego zadaniem jest pomaganie młodzieży, która ma trudności w szkole – zarówno jeśli chodzi o naukę, jak i problemy społeczne. Informacje znajdują na stronie internetowej szkoły.

Voksne for Barn:
zrzesza specjalistów wskazujących kierunek działania i udzielających rad dorosłym, którzy mają obawy o dobro dzieci i nastolatków. Możesz zachować anonimowość, a nas obowiązuje zasada poufności. Możesz kontaktować się telefonicznie, online i poprzez czat. Tel. 810 03 940. Skontaktuj się z nami również, aby dowiedzieć się więcej o kursach i działaniach z zakresu zwalczania mobbingu oraz ochrony zdrowia psychicznego dzieci.

Koordynator SaLTo/Koordynatorzy SLT:
działania w kierunku zredukowania przestępczości wśród dzieci i młodzieży oraz zmniejszenia liczby dzieci i nastolatków uzależnionych od narkotyków. Informacje znajdują na stronie internetowej gminy.

Pomoc potrzebującym:
prowadzenie działań zapobiegawczych i doradczych w środowiskach młodzieży w przedziale wiekowym od lat 10 do 23. Można kontaktować się w przypadku obawy o dziecko czy nastolatka. Informacje znajdują na stronie internetowej gminy.

Kilka organizacji zajmujących się problemami mniejszości narodowych, rasizmem i dyskryminacją

Centrum antyrasistowskie: fundacja działająca na rzecz zwalczania rasizmu.
Patrz antirasistisk–senter.no

Organizacje przeciwko dyskryminacji publicznej (OMOD): centrum praw człowieka i kompetencji działające na rzecz promowania równości i zapobiegania dyskryminacji ze względu na pochodzenie etniczne. Patrz omod.no

Minotenk: think tank, którego celem jest przede wszystkim definiowanie zagadnień i wyzwań związanych z wielokulturowym społeczeństwem Norwegii. Patrz minotenk.no

Kilka organizacji skupiających się na tematyce mobbingu, traumy, zapobieganiu samobójstwom i na problemie zdrowia imigrantów

Narodowe centrum ds. zdrowia migrantów i mniejszości narodowych (NAKMI):
Poprzez prowadzenie badań i nauczanie promuje wiedzę na temat opieki zdrowotnej dla imigrantów i ich potomków w Norwegii. Zobacz nakmi.no

Regionalne ośrodki zasobów ds. przemocy, stresu pourazowego i zapobiegania samobójstwom (RVTS): Zadaniem ośrodków jest poszerzanie właściwej wiedzy u osób prowadzących działania profilaktyczne w zakresie zespołu stresu pourazowego i samobójstw. Udzielają porad, prowadzą kursy i służą pomocą specjalistom. Patrz rvts.no

Regionalne ośrodki zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży: Ośrodki dysponujące wiedzą na temat zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży oraz ochrony dzieci. Zajmują się badaniami, rozwojem, wsparciem dla usług, edukacją i rozpowszechnianiem wiedzy. Zobacz r-bup.no, uni.no, uit.no i ntnu.no/rkbu

Redd Barna: walczy o prawa dzieci na całym świecie. Organizuje również kursy i podejmuje działania w tematyce przemocy w internecie oraz młodzieży, która czuje się wykluczona. Patrz reddbarna.no

Czerwony Krzyż (Røde Kors): niesie pomoc będącym w potrzebie w Norwegii i innych krajach. Czerwony Krzyż organizuje wiele inicjatyw dla wielokulturowej młodzieży, takich jak pomoc w lekcjach i kawiarnia. Patrz rodekors.no

Unicef: Członkowie programu «Du kan være Den ene» («Ty możesz być tą jedyną osobą») organizują odczyty w szkołach dla uczniów, pracowników i rodziców na temat działań powstrzymujących mobbing. Zobacz unicef.no

Portale w sieci o pracy z rodziną i zapobieganiu wykluczeniu

- Foreldrehverdag.no
- Utveier.no
- Radikalisering.no

OSL

«WIELOKULTUROWE DZIECI I NASTOLATKI ZNAJĄ WSZYSTKIE WŁAŚCIWE ODPOWIEDZI, **ALE NIKT NIE STAWIA IM WŁAŚCIWYCH PYTAŃ**.»

David C. Pollock

Voksne for Barn

Lille Grensen 5 › 0159 Oslo › Tlf: 488 96 215 › vfb@vfb.no › vfb.no